PUBLIUS TERENTIUS AFER
FATA DIN ANDROS
În româneşte Nicolae teica
Titlu latin: *andria*
FATA DIN ANDROS
PERSONAJELE

SIMO
CHREMES – bătrâni
CRITO
PAMPHILUS, fiul lui Simo
CHARINUS, prietenul lui Pamphilus
GLYCERIA, o tânără fată
SOSIA, libertul lui Simo
DAVOS, un sclav al lui Simo
DROMO, alt sclav al lui Simo
BYRRIA, sclavul lui Charinus
MYSIS
ARCHYLIS-slujitoarele
Glycerriei LESBIA, o moaşă

Acţiunea se petrece în Atena.

PROLOGUL

Când a-nceput să scrie poetul a gândit că singura lui grijă e doar să cucerească Mulţimile cu arta, şi piesele-i să placă; Dar a-nţeles că-n alt fel i-ar fi mai de folos. Că e silit să-şi piardă, vai, timpul cu prologuri, Nu povestindu-şi piesa, ci răspunzând bârfelii Scornite de bătrânul poet defăimător[1]. Ci ascultaţi acuma de ce-i învinuit: A scris o *Perinthiană* Menandru[2] dar şi-o *Fată Din Andros*; cunoşti

1 Se pare că e vorba de Luscius Lanuvinus (Lavinius), scriitor mediocru, şeful unei grupări literare rivale, care-i reproşa lui Terenţiu faptul că, îmbinând două piese greceşti într-una latină, epuiza prea repede "fondul comun" al modelelor de imitat. Aluzii critice la adresa acestui "bătrân poet" vom întâlni şi în prologul piesei Eunucul

2 Poet comic grec, născut la Atena (342-292 Î.Chr.), cel mai de seamă

una, le ştii pe amândouă; Că nu au subiecte prea osebite, totuşi sunt osebite foarte ca stil şi dialog; Din *Perinthiana-n Fata din Andros* a luat Anume părţi pe care s-a-nstăpânit deplin; De-acestea deci bătrânu-l învinuie şi-l mustră Spunând că nu se cade s-amesteci [3]subiecte.

Nu cumva ştiind totul, ei nu ştiu mai nimic? învinuindu-l astfel – pe Naeviusi[4]

Plaut, Ennius[5]

I-nvinuie; poetul şi-i ia chezaşi pe ei, şi-ncearcă nepăsarea drept pildă să le-o ia Nu-ntunecata râvnă a unor bieţi confraţi. Îi sfătuiesc, de-aceea, să stea cuminţi, curmându-şi Bârfeala, ca să nu strig ce stricăciune-i scurmă. Primiţi-ne cu suflet deschis şi-ngăduinţă, la să-nţelegem dacă putem nădăjdui să mai jucăm iar piesa pe-o nouă cheltuială Sau dacă ne respingeţi de la-nceput, cu silă.

ACTUL ÎNTÂI
SCENA I
SIMO, *SOSIA*

SIMO
(*către sclavii care flânsoţesc*)
Voi, duceţi totu-n casă; mai repede.
(*Sclavii ies*)
Tu, Sosia.
Apropie-te: – o vorbă să-ţi spun.

SOSIA
Socoate-o spusă:

---

reprezentant al comediei noi; subiectele pieselor lui au fost prelucrate de Plaut şi de Terenţiu.

3 în original este folosit verbal contamino-are - a pângări, a murdări, a face de nerecunoscut prin amestec.

4 Poet latin din secolul al III-lea î.Chr.; a scris nouă tragedii, peste treizeci de comedii şi un poem epic intitulat Războiul punic.

5 Poet latin (239-169 Î.Chr.), autor al unei epopei, Annales, şi a peste douăzeci de piese de teatru.

Să port de astea grijă?

SIMO
Nu, altceva.

SOSIA
Dar ce
Alt lucru mai de seamă ceri dibăciei mele?

SIMO
În ce pun eu la cale nu dibăcie cer
Din partea ta, ci alte alese însuşiri:
Credinţă şi tăcere.

SOSIA
Aştept să-mi spui ce vrei.

SIMO
De când te-am luat în casă, de mic copil, ştii bine
Că m-am purtat cu tine cinstit şi cu blândeţe:
Din sclav, precum fuseseşi, mi te-am făcut libert.
Pentru că-ai fost la rându-ţi un slujitor cinstit;
Ţi-am dat cea mai înaltă răsplată cu putinţă.

SOSIA
Nu uit.

SIMO
Şi rău nu-mi pare.

SOSIA
Sunt fericit, o, Simo.
Dac-am făcut sau dacă îţi fac mereu pe plac.
Şi toată mulţumirea-mi e să fii mulţumit.
Dar mă mâhneşte foarte că azi mă dojeneşti.
De parcă-am dat uitării ce bine mi-ai făcut.
Arată-n două vorbe ce vrei din partea mea.

SIMO
Chiar asta fac. Ci-n primul şi-n primul rând îţi spun: Nu-i o căsătorie, cum crezi, adevărată.

SOSIA
Să te prefaci? La ce bun?

SIMO
O iau de la-nceput;
Ca să cunoşti şi viaţa lui fiu-meu, şi planul
Pe care-l am şi ceea ce vreau din partea ta.
Când a trecut de vârsta efebilori[6], el, Sosia.
Putând să ducă-o viaţă mai liberă (şi cum
Să-i fi citit în fire când până-atunci sfiala, îndrumătorul, anii l-au înfrânat?…)

SOSIA
E drept.

SIMO
…Altminteri de cum astăzi fac tinerii-ndeobşte, împătimiţi cu toţii să crească armăsari
Şi câini de vânătoare, s-asculte filosofi – După nimic din astea nu s-a aprins al meu.
Nici după alte lucruri, decât aşa, în treacăt.
Mă bucuram.

SOSIA
Nu fără dreptate; ştiu o vorbă
De bun folos în viaţă, socot: nimic prea mult.[7]

SIMO
Aşa-şi ducea el viaţa: răbda pe toată lumea.
Pentr-un prieten lesne s-ar fi jertfit pe sine.
Se da după oricare, nu se certa cu nimeni.
Şi nu ieşea în frunte – bun mijloc să sporeşti

6 Efebii erau, la greci, tinerii în vârstă de 16-20 ani.
7 Expresie proverbială.

Un şi mai bun renume şi să-ţi aduni prieteni.

SOSIA
Lucru-nţelept în viaţă; că astăzi ne aduce
Supunerea prieteni, iar adevărul duşmani.

SIMO
Estimp, trei ani acuma-s, soseşte o femeie
Din Andros şi s-aşază aci, n vecini, silită
De lipsuri şi uitată de neamurile-i toate.
Frumoasă ca nealta şi-n floarea tinereţii.

SOSIA
Mă tem că andriana căşună vreun necaz!

SIMO
O vreme, în virtute şi cumpătare-o duce.
Din greu trăind cu munca la lână şi pânzeturi;
Dar când, cu bani, acuma o-mbie un iubit
Şi mai pe urmă altul, cum firea omenească înclină să aleagă desfrâu-n locul muncii.
Ea – ngăduie, şi-ncepe să facă meseria, întâmplător, vreo câţiva dintre iubiţii fetei îmi duc o dată fiul în casa ei, la cină.
Îmi zic pe dată-n sine-mi: „L-a înhăţat, desigur.
L-a prins”. Ci dimineaţa vedeam mereu mulţimi
De sclavi cum vin şi pleacă; şi-i descoseam: „Băiete.
Cine-a iubit-o, spune-mi, pe
Chrysis ieri?” (Acesta I-i numele.)

SOSIA
Da, bine.

SIMO
Ei: Clinias, ori Phedrus.
Spuneau, ori Niceratus; erau tustrei iubiţii
Femeii. „Şi Pamphilus?” „El partea şi-a plătit
Şi a cinat”. Mă bucur. Şi-n altă zi-i descos:

Mă-ncredinţez că nu e-n primejdie Pamphilus.
Credeam că-l încercasem îndeajuns, ba chiar îmi socoteam băiatul o pildă a înfrânării.
Că omul care-nfruntă asemenea ispite
Şi nu-şi lasă tăria de nimeni zdruncinată.
E-n stare şi în viaţă să se conducă singur.
Mă bucuram mai tare când lumea, într-un glas.
Mi-l tot vorbea de bine şi-mi lăuda norocul
De-a fi crescut băiatul cu-atâtea însuşiri.
Ce să lungesc cuvântul? Adus de faima lui.
Mă pomenesc cu Chremes venind să-i deie mâna
Unicei lui copile şi-o zestre foarte mare.
Primesc, facem logodna; azi nunta-i hărăzită.

SOSIA
Şi pentru ce-ntr-aievea n-o faceţi?

SIMO
Ai s-auzi.
Nu trec prea multe zile de-atunci şi-această Chrysis.
Vecina noastră, moare.

SOSIA
O, minunat! Răsuflu.
Hei! m-am temut de Chrysis.

SIMO
Băiatul meu pe-atunci
Trăia-n tovărăşia iubiţilor Chrysidei;
S-a îngrijit de moartă cu ei; umbla posac
Şi izbucnea în lacrimi adesea.
Îmi plăcea; Aşa gândeam:
„Atâta de moartea-i se frământă.
Şi-abia o cunoscuse; dar să fi fost el însuşi îndrăgostit?!
Şi dacă muream eu, tatăl lui?”
Gândeam că-i mărturia unei miloase inimi
Şi-a unui suflet gingaş.

Ce pot să spun mai mult? Ba, ca să-i plac, eu însumi mă duc la-nmormântare.
Nebănuind prăpădul.

SOSIA
Ei, care?

SIMO
Stai să vezi.
E ridicată moarta; pornim; ci eu, pe cale.
Printre femei, deodată, văd una tinerică.
Frumoasă…

SOSIA
Fără seamăn?

SIMO
Cu-o-nfăţişare, Sosia.
Sfioasă, şi de-un farmec, şi…
Ne-ntrecută, jur!
Şi, dac-o văd că plânge mai jalnic decât toate.
Şi-i văd înfăţişarea mai gingaşă, aleasă.
Le-ntreb pe celelalte femei de rostul fetei:
Şi ele-mi spun şi aflu că-i soră de-a Chrysidei.
M-a săgetat în suflet: „Ah, asta, mi zic, e taina!
De-aceea plânge-atâta şi-a copleşit-o jalea!”

SOSIA
Mor să cunosc sfârşitul!

SIMO
Estimp, alaiul pasă:
Noi îl urmăm cu toţii; ajungem la mormânt;
Pe rug e aşezată, bocită; şi, deodată.
De flăcări sora moartei s-apropie, într-un chip
Primejdios. Şi-atuncea, în spaima lui, Pamphilus, îşi dă-n vileag iubirea atât de bine-ascunsă:
La fată se repede şi de mijloc o prinde”.

Ce faci, Glyceria? zice. De ce vrei să-ţi iei viaţa?”
Şi ea, văzând la rându-i o mare-apropiere
De el, îşi lasă tâmpla pe umăru-i, dar cum!

SOSIA
Ce spui?

SIMO
Mă-ntorc cu ciudă, simţind că nu-i a bine;
Dar n-aveam cum să-i aflu o pricină; – ar fi zis:
„Dar ce-am făcut? Şi care, o, tată, mi-i păcatul?
Voia să sară-n flăcări, şi-am prins-o, am scăpat-o.”[8]
Cinstită apărarea.

SOSIA
Nici vorbă, judeci bine; Că dacă-ai să-l învinui pe cel ce scapă-o viaţă.
Cum răsplăteşti un semen de-o vatămă sau strică?

SIMO
A doua zi, cu Chremes mă pomenesc strigându-mi
Că-i o ticăloşie; că, cică, ar fi Pamphilus
Ca şi-nsurat cu-această străină. Eu îi spun
Că nu-i aşa. El zice c-aşa e. Pân’ la urmă
Ne despărţim pe vorba-i că n-are să-i mai deie
Copila.

SOSIA
Şi băiatul, nu l-ai…?

SIMO
Nici nu aveam
Temeiuri însemnate să-l dojenesc.

SOSIA
Dar cum?

8 Expresie juridică devenită proverbială.

SIMO
„Ai hotărât tu însuţi al libertăţii-mi capăt;
Curând trăi-voi, tată, cum altora li-i placul;
Vreau astăzi să-mi duc viaţa şi după placul meu”.

SOSIA
Şi-atunci, învinuirea pe ce-o întemeiezi?

SIMO
De nu vrea să se-nsoare din pricina femeii.
Atunci e drept, îmi pare, asprimea să-mi arăt;
Ba chiar cu-această nuntă de nu se va-nvoi.
Socot că bănuiala-mi îşi va afla temeiul;
Iar dacă ticălosul de Davos unelteşte
Ceva, să unelteascâ acuma, cât nu-mi strică;
Şi-n stare-l cred să deie din mâini şi din picioare.
Nu pentru ca să fie pe placul lui Pamphilus.
Ci ca să-mi facă-n ciudă.

SOSIA
Dar cu ce scop?

SIMO
Întrebi?
Rea inimă, rea minte; şi, dacă judec bine…
Ce să lungesc cuvântul?
De nu-ntâlnesc, cum vreau, o piedică-n
Pamphilus, rămâne doar în faţa
Lui Chremes să-l dezvinui, şi cred să izbutesc.
Ci prefăcuta nuntă îţi cade-n grijă ţie.
Să-l înspăimânţi pe Davos şi să-mi veghezi băiatul.
Să-i ştiu ce fac, ce planuri la cale pun.

sosia
Destul;
Am să veghez. Să mergem în casă.

simo

Vin şi eu.

SCENA II

SIMO, DAVOS

SIMO
(*singur*)

E ne-ndoios că nu vrea soţie fiul meu;
Prea-l doborâse teama pe Davos, adineauri,[9]
Când a aflat de nuntă. Ci, iată-l, vine-afară.

DAVOS
(*aparte*)
M-ar fi mirat să meargă atât de lesne totul;
Cu teamă aşteptam să-şi piardă ştiuta-i linişte bătrânul – El, care-aflând că nu vrea Chremes să-i mai dea fata lui
Pamphilus, o dată nu ne-a spus o vorbă şi nu şi-a arătat necazul.

SIMO
(*aparte*)
Dar şi-l arată el pe dată, şi dă necazul peste tine.

DAVOS
(*aparte*)
Cu o mincinoasă bucurie a socotit să ne momească.
Şi când ne-ar fi sporit nădejdea, uitând de griji, să se repeadă
În noi, nedându-ne răgazul căsătoria s-o desfacem.
Vicleanul!

---

9 Sensul acestui vers i-a îndreptăţit pe unii editori să presupună că la sfârşitul scenei precedente Simo iese într-adevăr şi, în antract, vorbeşte cu Davos. După alţi editori aluzia se referă la o discuţie avută cu sclavul înainte de începutul piesei.

SIMO
(*aparte*)
Gâdele! Ce spune?

DAVOS
(*aparte*)
Stăpânu-meu, nici nu-l văzusem!

SIMO
(*tare*)
Hei, Davos!

DAVOS
(*făcându-se că nu-l recunoaşte*)
Cine-i?

SIMO
Vin la mine!

DAVOS
(*încet*)
Ce vrea?

SIMO
Ce zici?

DAVOS
De ce?

SIMO
Întrebi?
Aud că-ndrăgostit mi-e fiul.

DAVOS
Şi chiar de asta-i pasă lumii!

SIMO
Auzi ce zic?

DAVOS
Aud, nici vorbă.

sevio
Dar e nedemn pentru un părinte
Să iscodească; nu ţin seama de tot ce pân-acum a fost;
Cât i-a dat vârsta păsuire, i-am păsuit şi eu pornirea;
Azi vreau să-nceapă-o nouă viaţă şi-i trebuie-o purtare nouă.
Şi-ţi cer, te rog, mai bine.
Davos, să mi-l întorci pe calea bună.
Ştii pentru ce? Când ai iubită, cu greu înclini să-ţi iei nevastă.

DAVOS
Aşa se spune.

SIMO
Pe deasupra, când ai un rău sfătuitor.
Acela tot la lucruri rele împinge-o fire înrăită.

DAVOS
N-am priceput nimic, pe Herele!

SIMO
Nu?

DAVOS
Nu. Sunt Davos, nu Oedipi.[10]

SIMO
Să-ţi spun mai limpede, băiete, ce-aş mai avea de spus?

DAVOS

10 Expresie proverbială.

Mi-ar plăcea.

SIMO
De-o li să bag de seamă că pui vreo-nşelăciune
La cale, n legătură cu nunta, ca s-o-mpiedici.
Sau dacă-n treaba asta te dibuiesc viclean.
Mi te trimit la moară, Davos, bătut de moarte, şi mă jur
Că dacă te-oi aduce-acasă, plec eu, în locul tău, să macin.
Acum ai priceput? Sau încă nu-i limpede?

DAVOS
E chiar dibaci;
Se cheamă c-ai vorbit pe faţă şi tară niciun ocoliş.

SIMO
Mă las în orice altă treabă, dar nu în asta, tras pe sfoară.

DAVOS
Într-un ceas bun!

SIMO
O dai pe glumă? N-ai să mă-nşeli. Pe Herele! – ţi spun
Să n-o iei uşurel. Să nu zici că nu te-am prevestit.
Ia seama!
(*Iese*.)

SCENA III

DAVOS
Ei bine, Davos, nu e vremea să stai trândav şi-nţepenit.
Când ai aflat ce gânduri cerne bătrânul în privinţa nunţii.
De n-am să fiu dibaci, ne pierde pe mine şi pe-al meu stăpân;

Şi nu ştiu: să ascult bătrânul, sau pe Pamphilus să-l ajut?

Să-l las pe fiu, mă tem de viaţa-i; să-l sprijin, tatăl m-a-nştiinţat;

Şi nu e chip să-l duci cu vorba, de când iubirea i-o cunoaşte;

Mă bănuie şi iscodeşte ca să nu pun nimic la cale.

Dacă mă prinde, i vai de mine sau, dacă-i vine-o toană, poate

Găsi vreun clenci să mă trimită, pe drept sau pe nedrept, la moară.

Un alt necaz: iubită, soţie, fie-oricine.

A rămas grea copila din Andros cu Pamphilus;

Şi s-ar cădea să afli cam unde-i mână gândul;

Ci planuri au de oameni smintiţi, nu-ndrăgostiţi:

Vor, când se naşte pruncul, să-l crească, şi mai pun

La cale-o-nşelăciune, că – cetăţeană-ar fi

Copila, din Atena: „A fost un negustor

Bătrân… pe lângă Andros a naufragiat…

El a murit… Orfana zvârlită a fost pe ţărm.

Unde-a găsit-o tatăl Chrysidei…” Născociri!

Eu cred că sunt minciuni, pe Herele! Lor născocirea le prieşte.

Dar iese, văd, din casă Mysis. Mă duc în for, după Pamphilus.

Ca să nu-l prindă la strâmtoare, nepregătit, al său părinte.

(*Iese*.)

SCENA IV

MYSIS
(*din culise*)

De mult am priceput, Archylis: doreşti pe Lesbia s-o caut.

Ci ea, pe Pollux! e-o femeie descreierată şi beţivă.

Şi nu e drept să-i laşi pe seamă la-ntâia-i naştere-o

femeie.
Cu toate astea, ţi-oi aduce-o.
(*Intră în scenă.*)
Bătrânase-ncăpăţânează.
Că-i e tovarăşă de chefuri. Zei, ajutaţi-mi-o să nască
Pe-a mea stăpână; celeilalte purtaţi-i relele pe-aiurea.
Dar nu-l văd oare pe Pamphilus abia suflând? Mi-e tare teamă.
Aştept să aflu ce necazuri cu tulburarea-i ne căşună.

SCENA V
PAMPHILUS, MYSIS

PAMPHILUS
(*aparte*)
Asta-i purtare omenească?
E demnă fapta-i de-un părinte?

MYSIS
(*aparte*)
Ce s-a întâmplat?

PAMPHILUS
(*idem*)
Pe zei, de nu e ticăloşie, cum să-i zic?
A hotărât să mă însoare chiar azi: nu trebuia să-mi spună
Şi mie, oare, dinainte? Nu-ntâiul trebuia să aflu?

MYSIS
(*aparte*)
Vai mie, vai, ce vorbe-aud?

PAMPHILUS
(*idem*)
Cum? După ce n-a vrut s-audă să-mi dea pe fiică-sa de soaţă, îşi schimbă Chremes hotărârea, văzând că eu nu m-am schimbat?

De ce vrea el morţiş, vai mie, să mă despartă de Glyceria?

Izbânda-i m-ar târî spre moarte!

Cine-i mai părăsit de Venus, mai fără de noroc ca mine?

Pe zeii veşnici şi pe oameni!

Să nu găsesc nicio scăpare de înrudirea cu-acest Chremes?

Demn de dispreţ sunt şi ocară! Se lămurise totul.

Ce! Nu mă voia, şi-acum mă-mbie; ce să-nţeleg?

Un singur lucru: Au plămădit o arătare, n-au cui s-o dea, şi-acum au pus

Pe mine ochii.

MYSIS

(*idem*)

Cuvântarea-i îmi umple inima de spaimă.

PAMPHILUS

(*idem*)

Ce să mai zic de tata? Ah!

Să iei uşor un lucru-atâta de însemnat!

Mă vede-n for

Mai adineauri: „Azi.

Pamphilus, te-nsori, îmi zice.

Du-te-acasă

Şi te găteşte”. Mie-ndemnul îmi sună:

„Du-te să te spânzuri”, încremenesc.

Şi credeţi, poate, c-am fost în stare de-un cuvânt.

De-o-mpotrivire, o minciună, o vorbă rea? Am amuţit.

Să fi ştiut de mai nainte… Dar ce mă fac? El azi vrea nunta.

Şi ce fac, ca să nu se facă? Şi, mai ales, cu ce

Să-ncep? Atâtea griji mă împresoară şi sufletul mi-l hărţuiesc:

Iubirea, mila de iubită şi spaima de însurătoare.

Şi dragostea faţă de tata, ce pân-acum a-ngăduit

Să fac ce vreau, să fac ce-mi place nestingherit.

Să-i ţin azi piept? Vai! nu ştiu ce să fac.

MYSIS
(*idem*)
Mi-e teamă de „nu ştiu ce să fac” al lui!
Ci – ori vorbeşte el cu fata, ori eu de fată îi vorbesc.
Când sufletul e şovăielnic, uşor înclină-n orice parte.

PAMPHILUS
Pe cine-aud? Salut, o, Mysis!

MYSIS
Salut!

PAMPHILUS
Ce face?

MYSIS
Vrei să ştii?
Se chinuie şi se frământă, aflând că azi e hotărâtă
Căsătoria ta. Se teme ca nu cumva s-o părăseşti.

PAMPHILUS
Oare-aş putea vreodată să mă gândesc la asta?
S-o las pe ea, sărmana, dezamăgirii pradă.
Când inima şi viaţa-i întreagă-s ale mele.
Iubita mea, pe care mi-o şi socot soţie?
Neprihănitu-i suflet, ales şi luminos.
Să-l văd cum sub povara nevoilor se schimbă?
Nu-ngădui!

MYSIS
Dacă ţine de tine, nu mă tem; Dar dacă te sileşte…

PAMPHILUS
Atât de ticălos
Mă crezi, şi de sălbatic, neomenos, uituc.
Că nici prietenia, nici dragostea, nici cinstea

Nu mă stârnesc şi-ndeamnă să-mi ţin făgăduiala?

MYSIS
Eu ştiu atât: că fata nu merită s-o uiţi.

PAMPHILUS
S-o uit? O, Mysis, Mysis! Port, dăltuite-n suflet.
Aceste vorbe ale Chrysidei, în privinţa
Glyceriei: mă cheamă în chiar clipita morţii;
M-apropii; voi plecaseţi, eram noi doi, şi-mi spune:
„Pamphilus, tinereţea şi frumuseţea-i vezi;
Sunt două lucruri care pot prea puţin, ştii bine.
Să-i apere avutul şi cinstea-n vremea noastră.
Te rog pe mâna-mi dreaptă, pe geniul tău, te rog.
Pe buna ta credinţă şi pe singurătatea-i.
N-o-ndepărta de tine, n-o părăsi, te rog.
De ţi-am purtat o sfântă iubire, ca de frate.
Şi dacă ea credinţă deplină ţi-a purtat
Şi te-a iubit pierdută, în seama ta o las – Fii soţ al ei, prieten, tutore şi părinte;
Las tot avutul nostru în seama cinstei tale.
„Mi-a pus în mână mâna-i şi a murit.
Mi-a dat Un gaj; păzi-voi gajul.

MYSIS
Aşa nădăjduiesc.

PAMPHILUS
Dar unde pleci?

MYSIS
Să caut moaşa.

PAMPHILUS
Grăbeşte-te. Dar, mă-nţelegi?
Niciun cuvânt de-nsurătoare;
În starea ei…

MYSIS
Am înţeles.

ACTUL AL DOILEA
SCENA I
CHARINUS, BYRRIA, PAMPHILUS

CHARINUS
Ce spui tu, Byrria? Pamphilus se-nsoară azi cu ea?

BYRRIA
Aşa-i.

CHARINUS
De unde-ai scos-o?

BYRRIA
Mi-a spus Davos în piaţă.

CHARINUS
Vai şi-amar de mine! De-am vieţuit între nădejde şi teamă până azi, acuma
Departe mi s-a dus nădejdea îngrijorată şi năucă.

BYRRIA
Charinus, dacă nu se poate să faci ce vrei, te sfătuiesc
Să vrei doar ce se poate.

CHARINUS
N-o vreau decât pe Philumena.

BYRRIA
Ah.
Cuminte-ar fi să-ţi dai silinţa şi să alungi din piept iubirea.
Decât, vorbind aşa, pe Pollux! să-ţi întărâţi în van dorinţa.

CHARINUS
Când suntem sănătoşi, ne-ntrecem să dăm bolnavilor poveţe.
Altfel ai judeca în locu-mi.

BYRRIA
Fie, cum vrei!

CHARINUS
Dar, iată, acela-i Pamphilus: îmi încerc norocul cât mai trăiesc.

BYRRIA
(*aparte*)
Ce face oare?

CHARINUS
(*aparte*)
Mă duc la el să-l rog fierbinte şi dragostea-mi să i-o destăinui.
Şi poate-l fac câteva zile căsătoria s-o amâne;
Şi poate că ceva se-ntâmplă.

BYRRIA
Ceva? Nimic, deci!

CHARINUS
Ce părere
Ai, Byrria? Mă duc la dânsul?

BYRRIA
De ce nu? Dacă nu-l îndupleci.
Măcar să afle că mireasa îşi are-n tine amorezul.

CHARINUS
Nu pleci mai bine să te spânzuri, om ticălos şi-nveninat?

PAMPHILUS
Ah, iată-l pe Charinus: salut!

CHARINUS
Salut, Pamphilus!
La tine vin să cer nădejde, scăpare, ajutor, povaţă.

PAMPHILUS
N-am pentru ce să te povăţui, nici cum, pe
Pollux! să te-ajut. Dar despre ce e vorba?

CHARINUS
Astăzi te-nsori?

PAMPHILUS
Se zice.

CHARINUS
O, Pamphilus.
Atunci e clipa de pe urmă când mă mai vezi!

PAMPHILUS
De ce?

CHARINUS
Vai mie!
Vai, nu-ndrăznesc să-i spun!
Ci spune-i tu, Byrria.

BYRRIA
Cum vrei.

PAMPHILUS
Ce are?

BYRRIA
Mireasa ta i-i dragă.

PAMPHILUS
N-avem aceleaşi gusturi.
(*Către Charinus.*)
Haide, spune-mi.
Charinus: n-a fost între tine şi ea nimic?
CHARINUS
O, nu, Pamphilus.
Nimic!

PAMPHILUS
Păcat!

CHARINUS
Te rog frăţeşte, în numele prieteniei
Şi-al dragostei, să n-o iei…

PAMPHILUS
Asta şi vreau.

CHARINUS
Dar dacă nu poţi, dacă
La suflet ţi-este-nsurătoarea…

PAMPHILUS
La suflet?

CHARINUS
…mai amân-o două.
Trei zile, până plec departe, ca să nu văd.

PAMPHILUS
Ascultă-aici:
Socot că nu e drept, Charinus, ca omul liber din născare
Să năzuie recunoştinţă când n-a dat niciun ajutor:
Eu caut să scap de mireasă mai mult decât vrei tu s-o capeţi.

CHARINUS
Îmi dărui viaţa.

PAMPHILUS
Şi acuma, ori tu, ori Byrria al tău, închipuiţi, scorniţi şi faceţi cumva să-ţi fie dată ţie;
Eu lupt ca să nu-mi fie dată.

CHARINUS
Îmi e de-ajuns.

PAMPHILUS
Ah, vine Davos.
Pe-al cărui sfat mereu mă bizui.

CHARINUS
(*către Byrria*)
Tu de nimica nu-mi eşti bun.
Decât să ştii ce nu-mi prieşte.
Să pleci de-aici!

BYRRIA
A, cu plăcere!

scena II
DA VOS, CHARINUS, PAMPHILUS

DAVOS
(*aparte*)
Zei buni, ce veste bună-adus-am!
Dar unde-i, unde-o fi Pamphilus.
Ca, spulberându-i toată grija, să-l copleşesc cu fericire?

CHARINUS
E bucuros.

PAMPHILUS
Şi pe degeaba; nu-mi ştie, pare-se, necazul.

DAVOS
(*aparte*)
Acum, dac-a putut să afle de pregătirile de nuntă…

CHARINUS
(*către Pamphilus*)
L-ai auzit?

DAVOS.
(*idem*)
Pierdut, sărmanul, mă caută prin tot oraşul.
Dar unde-o fi? în care parte să-mi îndrept paşii?

CHARINUS
(*idem*)
Nu-i vorbeşti?

DAVOS
(*idem*)
A, ştiu!
(*Vrea să plece.*)

PAMPHILUS
Stai, Davos! Eu sunt.

DAVOS
Cine-i acela care…? O, Pamphilus.
Te căutam! Salut, Charinus!
La vreme amândoi! Vă caut.

PAMPHILUS
Ah, Davos, mor!

DAVOS
Mai bine-ascultă.

PAMPHILUS
Pier, Davos!

DAVOS
Ştiu de ce ţi-e teamă.

CHARINUS
Şi viaţa mea-i primejduită, pe Herele!

DAVOS
Ştiu şi teama ta.

PAMPHILUS
Vor să mă-nsoare…

DAVOS
Ştiu.

PAMPHILUS
Chiar astăzi.

DAVOS
Mă năuceşti. N-am spus că ştiu?
Vă temeţi: tu, să iei mireasa; iar tu, că n-o iei.

CHARINUS
Da, aşa e.

PAMPHILUS
Aşa e.

DAVOS
Nu vă fie teamă: încredeţi-vă-n ce spun eu.

PAMPHILUS
Ci scapă-mă, te rog, şi grabnic, de spaima care mă sugrumă.

DAVOS
Te scap: nu-ţi mai dă fata Chremes.

PAMPHILUS
Ei, cum? de unde ştii tu?

DAVOS
Ştiu.
Mă prinde taică-tu pe stradă;
Îmi zice că te-nsoară astăzi
Şi multe altele pe care n-am vreme să le mai înşir.
Plec într-o goană până-n piaţă vrând tărăşenia să-ţi spun.
Cum nu te văd pe nicăirea, mă sui pe-un loc înalt, din preajmă; Jur-împrejur mă uit: nici urmă.
Nu-şi cum, pe Byrria-l zăresc; L-întreb: nu te-a văzut.
Turbasem; dar chibzuiesc ce-i de făcut.
La-ntoarcere, o bănuială prin minte-mi trece: „Prea puţine
Cumpărături; posac, bătrânul; grăbită-i nunta: nu e lucru Curat”.

PAMPHILUSS
Ah, unde vrea s-ajungă?

DAVOS Şi trag o fugă pân’la Chremes.
Acolo, n faţa uşii, nimeni, nicio mişcare; şi mă bucur.

CHARINUS
Pe drept.

PAMPHILUSS
Urmează.

DAVOS
Stau deoparte. Şi-n toată vremea asta nimeni
Nu intră şi nu iese, nimeni; nu văd nicio matroană-n

casă;
Nici pregătiri şi nicio zarvă. M-apropii şi privesc…

PAMPHILUSS
Pricep:
E un semn bun.

DAVOS
Sunt potrivite cu nunta – ce zici? – toate astea?

PAMPHILUSS
Nu prea-mi dau seama.
DAVOS
Nu-ţi dai seama? dar totu-i limpede; mă mir
Că nu-nţelegi. Mai mult, cu sclavul lui
Chremes mă-ntâlnesc: îi duce
Bătrânului nişte legume şi peşte de-un obol, la cină.

CHAPvTNUS
Azi, mulţumită ţie, Davos, mă cred scăpat.

DAVOS
Ba nicidecum!

CHARJNUS
De ce? Vădit e că pe fată nu i-o dă lui.

DAVOS
Eşti de tot hazul!
Şi crezi că dacă n-o mărită cu el, ţi-o dă bătrânul ţie.
Fără să-l vezi, să-i rogi fierbinte prietenii?

CHARINUS
Un sfat de preţ: Mă duc, deşi ades, pe
Herele! nădejdea m-a-nşelat. Cu bine.
(*Iese.*)

SCENA III

PAMPHILUS, DA VOS

PAMPHILUSS
Ce tot vrea tata? Ce rost are să ticluiască?

DAVOS
Am să-ţi spun.
Dacă se mânie acuma pentru că nu-ţi dă Chremes fata.
El s-ar purta nedrept, şi nu vrea nedrept cu tine să se poarte.
Atâta vreme cât nu ştie ce gânduri ai de-nsurătoare;
Dar dacă tu nu vrei mireasa, atunci pe tine-aruncă vina; Şi-ncepe cearta.

PAMPHILUSS
Nu mi-e teamă.

DAVOS
Pamphilus, dar e tatăl tău; Nu poţi.
Şi-apoi cealaltă fată e singură; un pas, o vorbă
Şi-i alungată din cetate.

PAMPHILUS
Cum, alungată?

DAVOS
Într-o clipă.

PAMPHILUS
Atunci, eu ce pot face, Davos?

DAVOS
Spui că te-nsori.

PAMPHILUS
Cum asta?

DAVOS
Ce?

PAMPHILUS
Să spun”.

DAVOS
De ce nu?

PAMPHILUS
Niciodată, fac jurământ!

DAVOS
Să nu zici nu!

PAMPHILUS
Nu stărui

DAVOS
Dă-ţi seama ce poate să se-ntâmple.

PAMPHILUS
Să mă despart de una, ca să mă-mpart cu alta?

DAVOS
Ba nicidecum. Ci numai când tatăl tău va spune:
„Vreau să te-nsori acuma”, tu să-i răspunzi:
„Mă-nsor”. De ce să işti gâlceava? Şi astfel tot ce cată
Să ferece bătrânul, desfereci tu, şi fără
Primejdie: căci Chremes, e lucru ne-ndoios.
Nu vrea să-ţi dea copila; ci nu-ţi schimba defel
Purtarea, să nu-şi schimbe el cumva hotărârea.
Zi-i „vreau” lui taică-tău, de vreme ce asta vrea, ca să nu-l superi.
Şi spune-ţi ţie: „Niciun tată nu-mi dă copila-i, după cum
Mă port” – ba-ţi cată vreo pârlită ca să te smulgă din

desfrâu.
Îi salţi o piatră de pe suflet de-l faci să creadă că primeşti;
Şi-ţi caută o altă fată; şi binele, între timp, sosi-va.

PAMPHILUS
Aşa crezi tu?

DAVOS
Fără-ndoială.

PAMPHILUS
Dă-ţi seama-n ce mă vâri.

DAVOS
Nu taci?

PAMPHILUS
Primesc. Atât vreau să nu afle: că am copil cu ea, pe care
Mi-l recunosc, făgăduit-am.

DAVOS
O, ce prostie! M-a rugat
Să-i dau cuvântul meu de cinste, ca semn că n-am s-o părăsesc.

DAVOS
Isteaţă a fost.
Dă-ţi vine tatăl: să nu te simtă abătut.

SCENA IV
SIMO, *DA VOS*, *PAMPHILUS*

SIMO
(*aparte*)
Vreau să le dibui planul şi vreau să-i văd ce fac.

DAVOS
(*către Pamphilus*)
Nu se-ndoieşte-acuma că nu vrei să te-nsori.
De-aceea vine-aicea să chibzuiască-n tihnă;
O cuvântare cată să-nchipuie, prin care
Ar vrea să te dea gata; fii, deci, cu toată grija.

PAMPHILUS
Numai să pot, o, Davos!

DAVOS
Ci crede-mă, Pamphilus:
Mă jur că nu-ţi mai spune bătrânul, ziua-ntreagă.
O vorbă supărată de-i spui că te însori.

SCENA V
BYRRIA, SIMO, DAVOS, PAMPHILUS

BYRRIA
(*aparte*)
Stăpânul vrea să umblu tiptil după Pamphilus.
Să ştiu tot ce priveşte însurătoarea lui;
De-aceea-i caut urma şi mă învârt pe-aici.
Şi tocma-l văd, la vreme, cu sclavul lui: la treabă!

SIMO
(*aparte*)
Ia uite-i împreună.

DAVOS
(*către Pamphilus*)
Ia seama!

SIMO
Hei, Pamphilus!

DAVOS
(*idem*)

Întoarce-te spre dânsul, ca tulburat.

PAMPHILUS
Ah, tata!

DAVOS
(*idem*)
E bine!

SIMO
Te-nsori, am zis, aşa mi-e voia!

BYRRIA
E rândul meu să tremur până-i aud răspunsul.

PAMPHILUS
Şi-aici, ca-n toate cele, îţi fac pe voie.

BYRRIA
(*aparte*)
Cum?!

DAVOS
(*aparte*)
A amuţit.

BYRRIA
(*idem*)
Ce spune?!

SIMO
Tu datoria-ţi faci.
Primind de bunăvoie să-mi împlineşti dorinţa.

DAVOS
(*către Pamphilus*)
M-am înşelat?

BYRRIA
(*idem*)
Charinus tot nensurat e.

SIMO
Du-te în casă; la nevoie să te găsim pe dată.

PAMPHILUS
Mă duc.

BYRRIA
(*idem*)
În nimeni, cică, să nu te-ncrezi prea mult!
E-adevărat ce spune proverbul: tuturor
Vrem să le meargă bine, dar şi mai bine nouă.
Eu am văzut copila; ţin minte că-i de-o rară
Frumuseţe; şi-i dau toată dreptatea lui Pamphilus
Să şi-o dorească-n braţe, decât s-o strângă altul.
Alerg să-i spun ponosul, ca să mă ponosească.

SCENA VI
DAVOS, *SIMO*

DAVOS
(*aparte*)
El crede că mi-i gândul la vreo-nşelătorie.
Şi crede că de-aceea rămân aici, pe loc.

SIMO
Ei, ce mai spune Davos?

DAVOS
Ce să mai spună-acuma…?

SIMO
Nimica? Hm!

DAVOS

Nimica.

SIMO
Îţi jur, mă aşteptam…

DAVOS
(*aparte*)
Nu s-aştepta la asta; e buimăcit moşneagul.

simo îmi spui tu adevărul?

DAVOS
Nimica mai uşor.

SIMO
Aşa-i că-nsurătoarea îl necăjeşte foarte.
Că-i strică legătura cu cealaltă femeie?

DAVOS
Pe Herele! nu, sau dacă-i aşa, e-o mohoreală
De două sau trei zile, pricepi? Pe urmă, i trece.
A cugetat el însuşi adânc la treaba asta.

SIMO
Îl laud.

DAVOS
Câtă vreme i-a fost îngăduit
Şi potrivit cu vârsta, s-a desfătat, nici vorbă;
Da-n cea mai mare taină; şi s-a ferit mereu
Să strice dăruitul de tine bun renume.
Acuma-şi ia nevastă; pe ea o poartă-n suflet.

SIMO
Mi s-a părut obrazu-i umbrit de mohorâre.

DAVOS
Nu din pricina asta; pe tine-i supărat.

SIMO
Ce-i?

DAVOS
O copilărie.

SIMO
Dar ce-i?

DAVOS
Nimic.

SIMO
Vorbeşte.

DAVOS
Prea te zgârceşti mult, zice, la cheltuieli.

SIMO
Eu?

DAVOS
Tu.
„Poţi şi de zece drahme să cumperi, zice el;
Dar nu mai spui la nimeni că pentru o nuntă cumperi.
Dintre amici pe care, mai zice, să-i poftesc
La o astfel de cină?” Rămâne între noi.
Că prea eşti strâns la pungă. Şi nu te laud.

SIMO
Taci!

DAVOS
(*aparte*)
I-am zis-o!

SIMO

Totul merge aşa cum se cuvine.
(*Aparte*.)
Ce vrea să-nsemne asta? Şi ce vrea, pişicherul?
Că tot ce nu e bine porneşte de la el.

ACTUL AL TREILEA
SCENA I
MYSIS, SIMO, DA VOS, LESBIA

MYSIS
(*intrând împreună cu Lesbia*)
Pe legea mea, aşa e, o, Lesbia, cum zici:
Niciun bărbat pe lume nu-i credincios femeii.

SIMO
(*încet, către Da vos*)
E sclava-acelei fete din Andros.

DAVOS
(*cu o prefăcută mirare*)
Cum?!
(*Aparte*)
Aşa-i

MYSIS
Pamphilus doar…

SIMO
Ce zice?

MYSIS
…cuvântu-şi tine…

SIMO
Ha?

DAVOS
(*aparte*)

De-ar asurzi bătrânul, te-ar amuţi femeia!

MYSIS
…recunoscându-şi pruncul.

SIMO
O, Jupiter, ce-aud? De spune adevărul, ca şi-ncheiat e târgul.

LESBIA
Din câte zici, e-un tânăr de treabă.

MYSIS
Minunat.
Urmează-mă, s-ajungem la vreme.

LESBIA
Te urmez.

DAVOS
(*aparte*)
Cum să mai dregi acuma şi boacăna ei?

snvio
(*aparte*)
Ce?!
Smintitul! Cu o străină… Ah, am ghicit!…
Puteam Ghici de mai nainte.

DAVOS
(*idem*)
Ce spune c-a ghicit?
snvio
(*idem*)
Şi-au început urzeala cu zvonul mincinos
Că naşte fata-aceea, să-l sperie pe Chremes.

GLYCERIA

(*din casă*)
Ajută-mă, Iunona Lucina! Dă-mi putere!

SIMO
Aşa curând? Ce glumă! Cum a aflat că sunt
La uşă, se grăbeşte. N-ai pus la cale bine
Şi nici cu de-amănuntul tot jocul, Davos.

DAVOS
Eu?

SIMO
Ori au greşit ciracii?

DAVOS
Nu prea-nţeleg ce spui.

SIMO
(*aparte*)
Ce mi-ar fi-nchis el gura, dac-ar fi fost aievea
Căsătoria-aceea, şi m-ar fi luat în râs!
Acum el a-ncurcat-o, eu navighez spre porţ.[11]

SCENA II
LESBIA, SIMO, DA VOS

LESBIA
(*vorbind către interiorul casei*)
Eu până-acum, Archylis, văd la stăpâna ta
Acele semne toate ce naşterea-nsoţesc.
Să facă-ntâi o baie; pe urmă, dă-i să bea
Tot ce-am spus eu şi numai atâta cât am spus.
Mă-ntorc într-o clipită.
(*Aparte*)
Frumos copil, pe Castor! a căpătat Pamphilus.
Să-l înzilească zeii veşnici, pe cât îl ştiu de bun la suflet.

11 Expresie proverbială.

Că nu i-ar face-o nedreptate acestei fete făr’ de seamăn.

SEMO
(*către Davos*)
Şi, cunoscându-te, să nu cred că tu eşti vinovat?

DAVOS
De ce?

SIMO
Ea nu dă niciun sfat, acolo, în preajma celei care naşte.
Ci iese-n stradă ca să strige spre cei din casă, n gura mare.
Aşa-i că râzi de mine, Davos, şi că-ntr-atât mă preţuieşti.
De cauţi fără sfiiciune aşa, pe faţă, să mă-nşeli?
Măcar încearcă de te-arată mai temător să nu te dibui.

DAVOS
(*aparte*)
Nu eu, ci el acum se-nşală, pe Herele!

SIMO
Nu te-am prevenit, Poftindu-te să-ţi vezi de treabă?
Şi-ai fost tu sincer? Ţi-a păsat?
Ai vrea să cred că-i mamă prin fapta lui Pamphilus?

DAVOS
(*aparte*)
I-am mirosit greşeala; ştiu ce să fac.

SIMO
Eşti mut.

DAVOS

Să „crezi”? Dar nu ţi-am spus eu însumi c-aşa stau lucrurile?

SIMO
Mie?

DAVOS
Acu-nţelegi că n-a fost glumă?

SIMO
Îşi bate iarăşi joc de mine?

DAVOS
Ştiai, pe legea mea; cum altfel ai fi ajuns să bănui totul?

SIMO
Cum? Te cunosc.

DAVOS
Mai bine-ai zice că s-a întâmplat la sfatul meu.

SIMO
Ba chiar sunt sigur.

DAVOS
Nu-nveţi, Simo, să mă cunoşti aşa cum sunt.

SIMO
Eu, nu te…?

DAVOS
Cum încep o vorbă, gândeşti că pentru tine-o-ncep…

SIMO
Şi n-am dreptate?

DAVOS

…şi, pe Herele! mă faci să nu-ţi mai spun nimic.

SIMO
Un lucru ştiu: acolo nimeni nu a născut.

DAVOS
(*ironic*)
Ai înţeles!
Asta n-o-mpiedică să-ţi pună pe pragul uşii copilaşul.
Te înştiinţez acum, stăpâne, de tot ce poate să se-ntâmple.
Să nu zici că-i un renghi, pe urmă, şi-o uneltire de-a lui Davos;
Vreau negreşit să-ţi schimbi părerea ce ţi-ai racut-o despre mine.

SIMO
De unde ştii…?

DAVOS
Am auzit-o vorbind, şi cred; pe-atâtea fapte
Părerea mea se-ntemeiază: mai înainte, însărcinată
S-a dat cu fiul tău şi n-a fost adevărat; acum, văzând
Că voi vă pregătiţi de nuntă, ea slujitoarea şi-a trimis
Ca să-i aducă moaşa-n grabă, şi ea copilul să-i aducă.
„De n-am să-i vâr sub ochi copilul, nu-l hotărăsc să strice nunta”.

SIMO
Ce spui? Şi tu, băgând de seamă
Ce plan urzeşte, n-ai dat fuga să i-l dezvălui lui Pamphilus?

DAVOS
Dar cine i l-a smuls din braţe, dacă nu eu?
Doar ştim cu toţii
Cu câtă patimă a iubit-o; chiar de nevastă a vrut s-o ia.

Dar lasă-mi totul mie-n seamă; tu îngrijeşte-te de nuntă.

Cum te-ngrijeşti; şi cred că zeii au să ne sară-n ajutor.

snvio

Ba intră şi m-aşteaptă-n casă; şi pregăteşte ce se cade.

(*Singur*.)

Nu m-a făcut, aş zice, să-l cred în tot ce-a zis.
Mă-ntreb, cu toate astea, de n-a spus adevărul.
Dar prea puţin îmi pasă: mă bucură nespus
Că am făgăduiala băiatului. Acuma
Am să i-o cer pe fată lui Chrêmes. Şi de-o capăt.
De ce să nu fac nunta acum, nu mai târziu?
Mi-a dat făgăduiala, şi dacă vrea s-o-ntoarcă.
Nimic nu mă opreşte să-l hotărăsc cu sila.
Dar iată-mi-l, la vreme, pe omul meu sosind.

SCENA III
SIMO, CHREMES

SIMO

Lui Chremes îi doresc…

CHREMES Te caut.

SIMO

Şi eu pe tine; vii la timp.[12]

CHREMES

Dau buzna oamenii să-mi spună că astăzi îţi însori băiatul

Cu fata mea; şi vin să aflu dacă eşti tu nebun sau ei.

---

12 După unii editori aceste trei cuvinte din urmă ar fi rostite de Chremes, ceea ce pare nefiresc, având în vedere faptul că el "vine" în scenă

SIMO
Ascultă-mă, te rog: să afli ce vrei să ştii şi vreau să-ţi cer.

CHREMES
Ascult: vorbeşte fără teamă.

SIMO
Te rog, pe zei, o, Chremes, pe prietenia noastră.
Ce din copilărie s-a trăinicit cu vremea.
Pe unica ta fată şi unicu-mi băiat.
A cărui mântuire îţi stă-n putere ţie.
Ajută-mă acuma nezăbovind să facem.
Cum plănuit-am, nunta.

CHREMES
Ah, numai stărui!
De parc-ar fi nevoie de rugi ca să mă-ndupleci!
Ori m-am schimbat, sunt altul de când ne-am înţeles?
Ci dacă-i în folosul amândurora, cheamă-l.
Dar dacă le-ar aduce mult rău şi niciun bine.
Zic să ne punem unul în pielea celuilalt.
Tu, ca părinte-al fetei, şi eu – al lui Pamphilus.

SIMO
Îmi zic la fel, şi nunta cu-atât mai mult o cer;
N-aş cere-o, dacă n-ar fi prilejul bun.

CHREMES
Prilejul?

SIMO
Glyceria-i în sfadă cu fiul meu.

CHREMES
(ironic)
Pricep!

SIMO
Şi trag nădejde, Chremes, să-l rup de ea.

CHREMES
Poveşti!

SIMO
Aşa va fi.

CHREMES
Pe Herele! va fi cum îţi spun eu:
Când se sfădesc iubiţii, îşi primenesc iubirea.

SIMO
Să le-o luăm nainte cât timp ne dau răgaz
Şi patima-i neghioabă e-mpotmolită-n certuri;
Să-l însurăm nainte ca ticăloasa asta
Cu-nşelăciuni şi lacrimi viclene să-i înmoaie îndureratu-i suflet.
Şi trag nădejde, Chremes.
Ca noile-i deprinderi şi buna-i căsnicie
Să-l scoată cu-nlesnire din starea-i ticăloasă.

CHREMES
Aşa crezi tu; dar mie îmi pare peste poate
Mult timp ea să-l păstreze, eu să-i îndur mult timp…

SIMO
De unde ştii, o, Chremes, când nici măcar nu-ncerci?

CHREMES
Nespus de greu îmi vine să-ncerc cu fata mea.

SIMO
Adică, neajunsul n-ar fi, la urma urmei.
Decât – ferească zeii! – s-ajungă la ruptură.
Dar dacă iese bine, cu toţii-am câştiga:
Eu, regăsindu-mi fiul, tu căpătând, pe Herele!

Un ginere de treabă, iar fiica ta un soţ.

CHREMES
Ce s-o lungim? De-ţi pare o treabă cu folos.
N-o să găsească vrerea-ţi o piedică în mine.

SIMO
Nu pe degeaba, Chremes, te-am preţuit mereu.

CHREMES
Dar spune-mi…

SIMO
Ce?

CHREMES
De unde-aflat-ai c-ar fi zâzanie-ntre ei?

SIMO
Mi-a spus-o însuşi Davos, omul cel mai de-ncredere al lor;
Şi mi-a dat sfatul să nu-ntârziu, ci să grăbesc căsătoria.
Crezi că tăcea el treaba asta de nu-l ştia cu-aceleaşi gânduri?
Dar bine-i să-l auzi tu însuţi.
— Chemaţi-mi-l aici pe Davos!
Ci, iată-l, tocmai vine-afară.

SCENA IV
DAVOS, *SIMO*, *CHREMES*

DAVOS
Te căutam.

SIMO
Ce s-a întâmplat?

DAVOS
Nu s-a trimis după mireasă? Acum se-ntunecă.

SIMO
(către Chremes)
Auzi?
(Către Davos.)
Eu m-am temut de tine, Davos, mai multă vreme, spun cinstit.
Că-mi joci vreo festă, cum le place netrebnicilor sclavi să joace.
Pentru că-ndrăgostit mi-e fiul.

DAVOS
Eu – ţie-o festă?

SIMO
Am crezut;
Şi ţi-am ascuns, cu grijă, ceea ce vreau să-ţi spun acum.

DAVOS
Ce?

SIMO
Află.
De vreme ce mă-ncred în tine…

DAVOS
Ah, ai ajuns să mă cunoşti?

SIMO
De nicio nuntă n-a fost vorba.

DAVOS
Ce? n-a fost…?

SIMO

Doar m-am prefăcut;
Mai mult ca să te-ncerc pe tine.

DAVOS
Ce spui?

SIMO
Aşa e.

DAVOS
Ca să vezi!
Şi eu defel să nu-mi dau seama!
Phii, da' grozav ai mai jucat!

SIMO
Ascultă: cum te-ai dus în casă l-am întâlnit pe Chremes.

DAVOS
(aparte)
Vai!
Ne-a prăpădit?

SIMO
Îi spun povestea pe care tu mi-o povestiseşi.

DAVOS
(idem)
Ce să-nţeleg?

SIMO
Îi cer copila, şi-o dobândesc pe loc.

DAVOS
(idem)
Sunt mort!

SIMO

Ce zici?

DAVOS Prea bine, zic, făcut-ai.

SIMO
Deci, nicio piedică din parte-i.

CHREMES
Eu mă reped să spun acasă de pregătiri, şi vin cu veşti.
(Iese.)

SIMO
Acum, te rog pe tine.
Davos, pentru că-ai pus la cale nunta…

DAVOS
Da, eu am pus-o…

SIMO
Dă-ţi silinţa pe drumul bun să-mi întorci fiul.

DAVOS
Fac tot ce pot.

SIMO
Şi poţi, acuma, cât arde-n sufletu-i mânia.

DAVOS
Fii liniştit.

SIMO
Dar el pe unde-i?

DAVOS
Mira-m-ar să nu fie-n casă.

SIMO

Mă duc să-i spun cu de-amănuntul ce ţi-am spus ţie.
(Iese.)

DAVOS
(singur)
Sunt pierdut!
De ce nu mă pornesc pe dată şi nu ţin drumul drept la moară?
Şi nici iertare nu pot cere, că prea le-am încurcat pe toate:
Stăpânul mi l-am tras pe sfoară, pe fiu cu nunta l-am zorit.
Punând-o azi, cum n-a vrut fiul şi tatăl nu s-a aşteptat.
Ce viclenie! Stând cuminte, nimica rău nu-mi căşunam.
Dar, iată-l, vine: sunt pierdut!
Ah, de-aş găsi un hău pe-aproape, ca să m-azvârl cu capu-n jos

SCENA V
PAMPHILUS, DAVOS

PAMPHILUS
(aparte)
Unde-i mişelul care astăzi...?

DAVOS
(aparte) Ah, sunt pierdut!

PAMPHILUS
(idem)
E drept, îmi merit
Păţania, că-s prea nevolnic şi nu ştiu singur să mă sfătui!
Să-mi dau atât de lesne soarta pe mâna unui sclav nemernic!
Mi-am pus eu singur preţ prostiei.

Dar nu mi-l las nepedepsit.

DAVOS
(idem)
Să scap din asta-ntreg şi teafăr, şi sunt scăpat pe toată viaţa.

PAMPHELUS
(idem)
Acuma ce să-i spun eu tatii?
Că nu mai vreau, când mai nainte
I-am spus că da, mă-nsor…?[13]

Şi am tărie să-l înfrunt?
Vai, nu ştiu ce să fac.

DAVOS
(idem)
Vai, nici eu, dar mă gândesc din răsputeri:
Îi spun că pun ceva la cale, ca să-mi întârziu nenorocul.

PAMPHILUS
(văzându-l pe Davos)
Hei!

DAVOS
(aparte)
M-a văzut.

PAMPHELUS
Om bun, îţi place? Vezi ce frumos m-ai încurcat
În ţesătura…?

DAVOS
Te descurc eu.

13 Lacună în original.

PAMPHILUS
Tu – mă descurci?

DAVOS
Să crezi, Pamphilus.
Ca mai nainte?

DAVOS
Nu, mai bine.

PAMPHILUS
Ah, spânzuratul, vrea să-l cred!
Şi tu mă smulgi din tihna-mi dulce ca să-mi grăbeşti însurătoarea!
Nu ţi-am spus eu c-aşa se-ntâmplă?

DAVOS
Ai spus.

PAMPHILUS
Şi ştii ce meriţi?

DAVOS
Ştreangul.
Da-ngăduie-mi un pic să cuget: pun eu ceva la cale.

PAMPHILUS
Vai.
Vai mie, vai, că n-am răgazul să-ţi dau pedeapsă cum doresc!
E vremea să-mi port mie grija, ci nu să mă răzbun pe tine.

ACTUL AL PATRULEA
SCENA I
CHARINUS, *PAMPHILUS*, *DAVOS*

CHARINUS

(aparte)
Demn de crezut îmi pare sau de păstrat în minte!
Atâta mişelie să zacă într-un om.
Că face haz când vede pe altul la necaz
Şi din ponosu-i ştie să tragă bun folos!
Şi nu spun adevărul? Dar mai mârşav e omul
Ce la-nvoială cade acuma, de ruşine.
Iar mâine, când se cere cuvântul să şi-l ţină.
Se dă-n vileag, cu voie sau fără, l prinde teama
Şi-l face-o-mprejurare să-şi calce învoiala.
Şi vorba lui atinge culmea neruşinării:
„Cine eşti tu? Şi ce-mi eşti? De ce să-ţi dărui ţie...?
Ce! Mie-mi sunt cel mai aproape”.
Şi dacă-i spui: „Ţi-ai dat cuvântul” – Nu-i e, când trebuie, ruşine.
Ci când nu trebuie-l încearcă. Dar ce pot face?
Să dau buzna şi să mă jelui de ocară?
Cu vorbe rele să-l acopăr?
„Aşa, n-ai niciun spor”, va spune. Ar fi prea mult!
Dar tot îl chinui şi inima mi-o răcoresc.

PAMPHILUS
Din neghiobia mea.
Charinus, suntem pierduţi, de nu ne scapă
Măriţii zei.

CHARINUS
A, „neghiobie”!
Tu, în sfârşit, n-ai nicio vină; cuvântul nu-ţi mai e chezaş.
Cum, „în sfârşit”?

CHARINUS
Ori cauţi iară cu vorbe goale să mă-mbeţi?

PAMPHILUS
Ce spui?

CHARINUS
Aflând ce dragă mi-este, ai zis că-ţi place mult şi ţie.
Da, ai ales şi tu, vai mie! ce alesesem eu de mult.

PAMPHILUS
Greşeşti.

CHARINUS
Ai socotit pesemne că nu ţi-e-ntreagă bucuria
De nu-mi aţâţi mai mult iubirea şi nu-mi aprinzi nădejdi deşarte”.
Ci ia-ţi-o!

PAMPHILUS
„Să mi-o iau”? Tu nu ştii în câte chinuri, vai, mă zbucium
Şi câtă spaimă, câtă grijă, cu născocirile-i, mi-a dat
Călăul meu.

CHARINUS
Ce-i de mirare, când de la tine pildă a luat?

PAMPHILUS
N-ai spune-aşa, de m-ai cunoaşte şi mi-ai cunoaşte şi iubirea.

CHARINUS
Ştiu: te-ai sfădit cu-al tău părinte şi-acum e furios pe tine
Că n-a putut să te silească s-o iei chiar astăzi de soţie.

PAMPHILUS
Ba nu, şi ca să afli că nu-mi cunoşti necazul, îţi spun că nu pusese la cale-nsurătoarea
Şi nu s-a gândit nimeni să-mi deie azi mireasă.

CHARINUS

Ştiu: te-ai silit tu însuţi, e vrerea ta.

PAMPHILUS
Aşteaptă;
Nu ştii nimic.

CHARINUS
Atâta ştiu: că te-nsori cu ea.

PAMPHILUS
Tu mă ucizi! Ascultă: el s-a ţinut mereu
De mine să-i spun tatii că vreau să mă însor.
Cu sfatul, rugămintea, până m-a hotărât.

CHARINUS
Şi cine-i omul?

PAMPHILUS
Davos.

CHARINUS
Davos?

PAMPHILUS
El a-ncurcat…

CHARINUS
De ce?
PAMPHILUS
Nu ştiu.
Decât că zeii mi-au luat mintea dac-am putut să-l iau în seamă.

CHARINUS
Aşa e, Davos?

DAVOS
Da, aşa e.

CHARINUS
Ah, ucigaşule, ce spui?
Să-ţi hărăzească zeii sfârşitul meritat!
De i-ar fi pus duşmanii la cale-nsurătoarea.
Ce sfat, de nu pe-acesta, ar fi putut să-i dea?

DAVOS
M-am înşelat, dar nu mă socot învins.

CHARINUS
Se vede!

DAVOS
N-a mers pe calea asta: vom încerca pe alta.
De nu crezi că, odată ce-am început-o prost.
N-o să mai fim în stare cu bine s-o sfârşim.

PAMPHILUS
A, nu! Cred, dimpotrivă, că dacă-ţi dai silinţa.
În loc de-o-nsurătoare mă pricopseşti cu două.

DAVOS
Menirea mea, Pamphilus, e-n veci să te slujesc
Cu mâna, cu piciorul, întruna, ziua, noaptea.
Să-mi pierd până şi capul întru folosul tău;
A ta, să-mi dai iertare când poate-o să greşesc.
M-am înşelat, eu nu zic, dar am lucrat cinstit;
Găseşte-ţi singur leacul şi dă-mă la o parte.

PAMPHILUS
E tot ce vreau. Adu-mă în locul dinainte.

DAVOS
O fac.
Pe dată.

DAVOS

(*aparte*)
Hm!
(*Tare.*)
Aşteaptă: uşa Glyceriei s-aude.

PAMPHILUS
Nu te priveşte.

DAVOS
(*aparte*)
Caut…

PAMPHILUS
Încă te văd?

DAVOS
Aici găsi-voi leacul.

SCENA II
MYSIS, PAMPHILUS, CHARINUS, DA VOS

MYSIS
(*către Glyceria care se află în interiorul casei*)
Acuma, ndată mi ţi-l aflu, să fie-oriunde, şi-l aduc
Pe-al tău Pamphilus, inimioară; ci, hai, ogoaie-ţi supărarea.

PAMPHILUS
O, Mysis!

MYSIS
Cine-i? Ah, Pamphilus, soseşti la vreme.

PAMPHILUS
Ce se-ntâmplă?

MYSIS
Te roagă buna mea stăpână, de-o mai iubeşti, să vii la

ea;
Vrea să te vadă.

PAMPHILUS
Vai, vai mie! De două ori nefericit!
(*Către Davos.*)
Vezi cum, din vina ta, ne zbatem, şi eu şi ea, în chinuri grele?
Ah, dacă m-a chemat, ea ştie că azi e rânduită nunta.

CHARINUS
Puteam să n-avem treabă-acuma, dacă-şi vedea de treaba lui.

DAVOS
(*către Charinus*)
Dă-i drumul, nu şi-a pierdut mintea prin sine, ajută-l tu.

MYSIS
(*către Pamphilus*)
PePollux!
Aşa s-ar cere, că, sărmana, e tare tristă.

PAMPHILUS
Mă jur ţie.
O, Mysis, pe toţi zeii veşnici, că n-am s-o părăsesc în veci.
Şi dac-aş şti că toată lumea, toţi oamenii mi-i fac duşmani.
Eu am dorit-o, am avut-o, aceeaşi fire-avem; să piară
Oricine vrea să ne despartă! Nu mi-o ia nimeni, decât moartea.

MYSIS
Îmi dărui viaţa.

PAMPHILUS

Un oracol de-al lui Apollo n-ar grăi
Mai cu temei. De-l fac să creadă pe taică-meu că n-am ţintit
Zădărnicirea nunţii – bine-i; dar dacă nu pot, am să fac în aşa fel încât să creadă că tocmai asta mi-a fost ţinta.
(*Către Charinus*)
Ei, cum îţi par?

CHARINUS
De plâns, ca mine

DAVOS
O cale caut

CHARINUS
Ai curaj

PAMPHILUSS
Eu ştiu cât te sileşti

DAVOS
Făgădui să-ţi meargă-n plin şi fără greş

PAMPHILUS
Din clipa asta!

DAVOS
Am găsit-o

CHARINUS
Ei?

DAVOS
(*către Charinus*)
Pentru el, nu pentru tine.
Să nu te amăgeşti.

CHARINUS

Mi-ajunge.

PAMPHILUSS
Îmi spui?

DAVOS
Mă tem că ziua-i scurtă
Ca să-mi duc planul pân’ la capăt: nu-mi mai pierd vremea flecărind.
Ba chiar plecaţi de lângă mine, hai, amândoi; mă stânjeniţi.

PAMPHILUS
Mă duc s-o văd

DAVOS
(*către Charinus*)
De ce încolo?

CHARINUS
Vrei să spun drept?

DAVOS
O, negresit!
(aparte)
Acuma-nsira o poveste
CHARINUS
Cu mine ce-o să se întâmple?

DAVOS
Ah, lacomule, nu-ţi ajunge că-ţi dau răgaz, atâta vreme
Cât îi amân căsătoria?

CHARINUS
Măcar, o, Davos…!

DAVOS

Hai, vorbeşte!

CHARINUS
Însoară-mă cu ea.

DAVOS
Ce glumă!

CHARINUS
Treci pe la mine, dacă poţi…

DAVOS
De ce? Nu am…

CHARINUS
Şi totuşi, dacă…

DAVOS
Da, bine, trec.

CHARINUS
Dacă se-ntâmplă…
Acasă mă găseşti.

DAVOS
Tu, Mysis, aşteaptă-aici până mă-ntorc.

MYSIS
Ce ai de gând?

DAVOS
Ce se cuvine.

MYSIS
Nu zăbovi.

DAVOS
O clipă numai.

(*Intră în casa Glyceriei.*)

SCENA III
MYSIS, DA VOS

MYSIS
(*singură*)
Nimica pe de-a-ntregul nu poţi avea! Zei buni!
Crezusem că Pamphilus e binele stăpânei.
Prietenul, iubitul, bărbatul, bunul ei;
Şi el acum la chinuri, sărmana, o supune!
Atâta rău întrece tot binele făcut.
Dar, iată, vine Davos.
(*Către Davos*)
Hei, omule, ce-i asta?
Unde-ai pornit cu pruncul?

DAVOS
De tine am nevoie.
Cu-ntreaga-ţi dibăcie şi tot curajul tău.

MYSIS
Ce vrei să pui la cale?

DAVOS
(*întinzându-i pruncul*)
Ia-l repede, nu sta.
Şi-n faţa uşii noastre aşază-l.

MYSIS
Pe pământ?

DAVOS
Ia un mănunchi de ramuri de pe altar[14]
de-acolo.
Şi-aşterne-i-le-n grabă.

14 Altarul lui Apollo, care în toate comediile antice ocupă primul plan al scenei.

MYSIS
Dar tu de ce nu iei?

DAVOS
Păi dacă-mi cere cumva stăpânu-meu să jur
Că n-am pus eu copilul, să nu jur strâmb.

MYSIS
Pricep;
Şi nu păreai atâta de scrupulos!
Dă-mi pruncul!

DAVOS
Hai, mişcă-te mai iute, să-ţi spun ce mai urmează.
Pe Jupiter!

MYSIS
Ce-nseamnă?…

DAVOS
Părintele miresei!
N-am încotro, mă lepăd de planul dinainte.

MYSIS
Nu ştiu ce-nşiri acolo.

DAVOS
Acum eu mă prefac
Că vin din partea dreaptă; tu, stai de veghe, cată
Cu vorba-ţi, la nevoie, cuvântul să-mi ajuţi.

MYSIS
Nu, nu-ţi pricep urzeala; dar dacă-n mine-aştepţi
Un ajutor, de vreme ce limpede vezi totul.
Rămân pe loc, nici vorbă, să nu stric toată treaba.

SCENA IV

CHREMES, MYSIS, DA VOS

CHREMES
(*aparte*)
M-am pregătit acuma de nunta fetei mele.
Şi mă întorc să-l caut. Dar ce văd? Un copil!
(*Către Mysis*.)
Hei, tu l-ai pus acolo, femeie?

MYSIS
(*aparte*)
Unde-o fi?

CHREMES
Hei, nu-mi răspunzi?

MYSIS
(*idem*)
Vai, nu e pe nicăieri! Vai mie!
A şters-o, ticălosul, şi m-a lăsat.

DAVOS
(*reintrând prin dreapta*)
O, zei!
Ce tărăboi e-n piaţă!
Ce se mai ceartă lumea!
Şi s-a scumpit mâncarea…
(*încet*)
Nu ştiu ce să mai spun.

MYSIS
De ce mă laşi pe mine…?

DAVOS
Ah, ce mai e şi asta?
De unde-i pruncul, Mysis?
Cin l-a adus aici?

MYSIS
De prost, mă-ntrebi pe mine?

DAVOS
Pe cine vrei să-ntreb.
Când nu mai văd pe nimeni?

CHREMES
(*aparte*)
De unde-o fi copilul?

DAVOS
(*către Mysis*)
Hei, nu-mi răspunzi odată?
(*O zgâlţâie.*)

MYSIS
Au!

DAVOS
(*încet*)
Treci în dreapta mea.

MYSIS
Smintit eşti; nu tu însuţi…?

DAVOS
(*încet*)
E vai de pielea ta
Dacă rosteşti o vorbă mai mult decât îţi cer.
(*Tare.*)
N-am priceput.
De unde-i? Vorbeşte!

MYSIS
De la noi.

DAVOS

Aha! Nu-i de mirare că îşi vădeşte-o poamă.
Ca ea, neruşinarea!

CHREMES
(*aparte*)
O fi vreo sclavă a fetei
Din Andros, pe cât bănui.

DAVOS
Şi credeţi că vă merge.
Cu noi, înşelăciunea?

CHREMES
(*idem*)
La vreme am picat.

DAVOS
Ridică, hai, copilul din pragul uşii noastre.
(*încet.*)
Să nu te mişti; nu cumva să te urneşti din loc.

MYSIS
Trăsni-te-ar zeii veşnici precum mă bagi în spaime!

DAVOS
Cu cine-mi bat eu gura?

MYSIS
Ce vrei?

DAVOS
Tot tu mă-ntrebi? Al cui e copilaşul adus de tine?
Spune.

MYSIS
Tu nu ştii?

DAVOS

Nu-mi bat capul cu ce cunosc.
Răspunde.

MYSIS
Al vostru.

DAVOS
Cum al nostru?

MYSIS
Al lui Pamphilus.

DAVOS
Cum?!

MYSIS
Ce, mint?

CHREMES
(*aparte*)
Aveam dreptate să nu-i dau fata mea.

DAVOS
O, ce nelegiuire!

MYSIS
De ce faci tărăboi?

DAVOS
Nu v-am zărit aseară primindu-l pe furiş?

MYSIS
Neruşinat!

DAVOS
Şi bine-am văzut-o pe Canthara
Pe dedesubt umflată.

MYSIS
Măriţi să fie zeii
Că a născut cu-atâtea femei de bine-n preajmă!

DAVOS
Nu prea cunoaşte omul cu care-şi face jocul:
„Când o să vadă Chremes în faţa casei pruncul.
N-o să-i mai dea mireasa”. Dar tot i-o dă, pe Herele!

CHREMES
(*aparte*)
Ba nicidecum, pe Herele!

DAVOS
Acuma, ca să ştii.
Dacă nu iei copilul, în stradă ţi-l azvârlu
Şi în noroi, odată cu el, te-azvârl pe tine.

MYSIS
Eşti beat cumva, băiete?

DAVOS
O-nşelăciune-mpinge
La alta: se şopteşte pe-aici că-i cetăţeană.
Femeia, din Atena.

CHREMES
(*aparte*)
Ha!

DAVOS
Şi-l sileşte legea
S-o ia-n căsătorie.

MYSIS
Şi ce, nu-i cetăţeană?

CHREMES

(*aparte*)
Aflat-am, fără voie, o straşnică ispravă.

DAVOS
Cine vorbeşte-acolo? A.
Chrêmes, vii la vreme. Ascultă-mă.

CHREMES
Ştiu totul.

DAVOS Cum, totul?

CHREMES
De la primul
Cuvânt ascult, băiete.

DAVOS
Ai ascultat? Femei Mârşave! Iată una ce cazne-ar merita.
(*Către Mysis.*)
El e în joc; nu crede că-l păcăleşti pe Davos.

MYSIS
Vai mie! Adevărul, bătrâne, l-am rostit.

CHREMES
Ştiu tot.
(*Către Davos*)
E-acasă Simo?

DAVOS
Acasă.
(*Chremes iese*; *Davos se apropie de Mysis.*)

MYSIS
Nu m-atinge, Mişelule!
Să afle Glyceria, şi vezi…

DAVOS
Ce, nu-l cunoşti, netoato?

MYSIS
De unde să-l cunosc?

DAVOS
E socrul lui Pamphilus.
Şi n-aveam altă cale
Să-i dau de ştire totul.

MYSIS
Ce! Să-mi fi spus din vreme.

DAVOS
Şi nu-i mai bine oare să facem de la sine.
Şi cum ni-i firea, treaba, decât urzind din vreme?

SCENA V
CRITO, *MYSIS*, *DAVOS*

CRITO
(*aparte*)
În pieţişoara asta stă Chrysis, mi s-a spus.
Care s-a vrut bogată pe căile necinstei.
Aici, decât în ţară – săracă şi cinstită.
La moartea-i, după lege, îi moştenesc avutul.
Dar să-i întreb pe ăştia. Salut!

MYSIS
Pe cine văd? Au nu e Crito, vărul
Chrysidei noastre? El e.

CRITO
Oh, Mysis! Tu eşti? Salve!

MYSIS
O, Crito, bun venit!

CRITO
Deci, Chrysis…?

MYSIS
Ea, pe Pollux! în jale ne-a lăsat.

CRITO
Şi voi? Voi cum o duceţi pe-aici? destul de bine?

MYSIS
Noi? Cum putem, se zice, căci nu putem cum vrem.

CRITO
Glyceria? Acuma şi-a regăsit părinţii?

MYSIS
Dea bunii zei!

CRITO
Nu încă? Am nimerit-o prost;
Dacă ştiam, pe Pollux! nici nu călcam pe-aici.
Drept soră a celeilalte în ochii lumii trece;
Ea îi păstrează-avutul; şi ca să fac proces.
Eu, un străin, din pilda mai multora-ntrevăd
Cam care mi-i folosul; pe urmă, cred că-şi are
Un prieten sau protector, căci a plecat de-acolo
Pe când dăduse-n pârgă; înşelător striga-vor
Că sunt, şi coate-goale, şi hoţ de moşteniri;
Şi eu, la urma urmei, nu caut s-o despoi.

MYSIS
Bun oaspete, o, Crito, rămas-ai omul vechi!

CRITO
Fiindcă-am venit, condu-mă la ea, s-o văd.

MYSIS

Prea bine.

DAVOS
(*aparte*)
Îi urmăresc; dar nu vreau o vreme să mă vadă.

ACTUL AL CINCILEA

SCENA I
CHREMES, *SIMO*

CHREMES
Ţi-am dat destule, cred, destule dovezi de prietenie, Simo;
Destule-am înfruntat primejdii: ci pune capăt rugăminţii.
Dorind să-ţi fac pe plac, şi viaţa copilei mele-am pus-o-n joc.

SIMO
Şi eu te rog fierbinte, s-aduci la-ndeplinire.
Chiar azi, şi-n faptă, ajutorul făgăduit în vorbe, Chremes.

CHREMES
Nedrept te face părtinirea: îţi vrei dorinţa-nfăptuită.
Necugetând ce vrei din parte-mi şi cât de mare-i bunătatea-mi:
Că dac-ai sta mai mult să cugeţi nu m-ai jigni, cum mă jigneşt

SIMO
Cu ce?

CHREMES
Întrebi? M-ai pus pe flăcări să-mi dau copila unui tânăr îndrăgostit nebun de alta şi care nu mi-o are dragă.
Temei de ceartă şi-nvrăjbire, o căsnicie zvânturată –

Ai vrut să-l vindec eu, pe seama copilei mele; izbutiseşi;
Mi se părea că bine-i totul, dar nu-mi mai pare, şi-ţi dau partea
Cealaltă, aud că-i cetăţeană şi are – un prunc: să mă slăbeşti!

SIMO
Pe zei, te rog să nu ţii seamă, şi crezământ să nu dai celor
Ce vor să tragă mari foloase spunând ce ticălos mi-e fiul.
O născocire fără noimă, ţintind, mă jur, să nu sensoare
Pierind temeiul care-i face să ardă-acum, se liniştesc.

CHREMES
Greşeală: am văzut eu sclava certându-se cu Davos…

SIMO
Ştiu.
CHREMES Pe faţă, fără ca vreunul să bănuie c-aş fi acolo.

SIMO
Te cred; şi mă-nştiinţase Davos că ele pun ceva la cale;
Am vrut să-ţi spun, la rându-mi, totul, şi nu ştiu cum, dar am uitat.

SCENA II
DA VOS, CHREMES, SIMO, DROMO

DAVOS
(*ieşind de la Glyceria*; *în culise*)
Vă poruncesc să fiţi pe pace.

CHREMES
Ah, iată-l, iată-ţi-l pe Davos!

SIMO
De unde iese?

DAVOS
(*aparte*)
Prin silinţa străinului şi-a mea…

SIMO
Ce-i asta?

DAVOS
(*idem*)
N-am mai văzut un om să vină, ca el, la vreme…

SIMO
Ticălosul!
Pe cine laudă?

DAVOS
(*idem*) Şi, iată, intrăm în port.

SIMO
Îl iau din scurt.

DAVOS
(*idem*)
Stăpânul: ce mă fac?

SIMO
Hei, salve, om bun!

DAVOS
Ah, Simo! Oh, şi Chremes!
E totul pregătit acasă.

SIMO
Grozav te-ai îngrijit de toate.

DAVOS
Când vrei, pofteşte-o.

SIMO
Foarte bine; doar ea lipseşte, într-adevăr.
Vrei să-mi răspunzi la o-ntrebare? Ce treburi ai pe-aici?

DAVOS
Eu?

SIMO
Da.

DAVOS
Eu?

SIMO
Da, da, tu.

DAVOS
Abia intrasem…

SIMO
Parcă-l întreb de câtă vreme!

DAVOS
…cu fiul tău.

SIMO
Cum, e-năuntru? Pamphilus? Nu mai pot să-ndur!
Au nu mi-ai spus tu însuţi, gâde, că se certaseră-ntre ei?

DAVOS
Aşa-i.

SIMO
Atunci, ce face-acolo?

CHREMES
Nu bănuieşti? Cu ea se ceartă!

DAVOS
Ba nicidecum. Ascultă, Chremes, un lucru josnic de la mine.
Un nu ştiu ce bătrân venit-a; dar, ştii! cutezător, deştept;
Privindu-l numai, îţi dai seama cam cine-i el şi cât i-i preţul:
Citeşti pe faţă-i adevărul şi-n vorbă-i simţi buna-credinţă.

SIMO
Ce tot înşiri aici?

DAVOS
Nimica, decât c-a spus, l-am auzit…

SIMO
Mă rog, ce-a spus?

DAVOS
Că-i cetăţeană Glyceria, mă jur!

SIMO
Aşa?
(*Strigând spre interiorul casei sale.*)
Hei, Dromo! Dromo!

DAVOS
Ce e?

SIMO
Dromo!

DAVOS
(*către Simo*)
Ascultă…

SIMO
(*către Da vos, amenințător*)
Încă-o vorbă…! Dromo!

DAVOS
Ascultă!

DROMO
(*din prag*)
Ce dorești?

SIMO
Înșfacă-l și du-l în casă, hai!

DROMO
Pe cine?

SIMO
Pe Davos.

DAVOS
Pentru ce?

simo
Că-mi place. Înșfacă-l!

davos
Ce-am făcut?

simo înșfacă-l!

DAVOS
Dacă mă prinzi cu vreo minciună, ucide-mă!

SIMO
N-ascult nimic.
Dar mi te scutur eu.

DAVOS
Şi dacă spun adevărul?

SIMO
Da, şi-atunci!
În lanţuri pune-mi-l! Şi leagă-l – auzi? – de mâini şi de picioare!
O să vedeţi, pe Pollux! Chiar azi, de-oi mai trăi.
Ce lucru păgubos e, tu să-ţi înşeli stăpânul, El-tatăl.

CHREMES
Nu te-aprinde aşa!

SIMO
O, iată, Chremes, Iubirea lui fiiască!
Nu-s eu un om de plâns?
Să porţi atât de grija unui astfel de fiu!
(*Strigând spre interiorul casei Glyceriei.*)
Pamphilus! Ieşi, Pamphilus! Hai, ieşi!
Nu ţi-e ruşine?

SCENA III
PAMPHILUS, SIMO, CHREMES

PAMPHILUS Cine-a strigat? Vai, tata!

SIMO
Să-mi spui, tu, cel mai

CHREMES
Ah!
Zi-i lucrului pe nume şi lasă vorba rea

SIMO
De parcă nu merită cele mai grele vorbe!
(*Către Pamphilus.*)
Ia spune: cetăţeană-i Glyceria?

PAMPHILUS
Aşa. Se zice.

SIMO
Ah, „se zice”! O, culme-a neruşinii!
Gândeşte el ce spune? De fapta-i se căieşte?
Vedeţi cumva pe faţa-i vreun semn că-i e ruşine?
Să-ţi pierzi cu totul mintea, încât, dispreţuind
Şi legi, şi obiceiuri, şi-a tatălui voinţă
Să vrei, cu preţul cinstei, asemenea făptură!

PAMPHILUS
Vai, sunt pierdut!

SIMO
Acuma, abia, îţi dai tu seama?
De mult, de multă vreme, când ţi-ai vârât în cap
Să-ţi împlineşti dorinţa cu orice preţ, atunci
Se cuvenea cuvântul de-acum să-l fi rostit.
Dar pentru ce mă zbucium? Dar pentru ce mă tulbur?
De ce pentru sminteala-i să-mi chinui bătrâneţea?
Eu am să duc povara destrăbălării lui?
Nu, să şi-o ia, trăiască şi însoară-se cu ea!

PAMPHILUS
O, tată bun!

SIMO
Ce, „tată”? De taică-tu îţi pasă?
Ai casă, prunci, soţie, în ciuda mea, ca tată;
Şi oameni, ca să jure că-i cetăţeană a ţării:
Triumfător eşti!

PAMPHILUS
Tată, o vorbă.

SIMO
Ce să-mi spui?

CHREMES
Dă-i, totuşi, ascultare.

SIMO
Să-i dau? Şi ce s-ascult?

CHREMES
Îngăduie-i cuvântul.

SIMO
Da, bine, i-l îngădui.

PAMPHILUS
Mărturisesc că ea mi-i dragă; dacă-i o vină, a mea e vina.
În seama ta mă las; ci pune-mă la-ncercare, dă-mi poruncă.
Vrei să mă-nsor? Vrei să mă lepăd de ea?
O rabd, cum pot, şi pe-asta.
Dar să nu crezi cumva că umblu să-l duc de nas pe-acest bătrân;
Îngăduie să mă dezvinui şi să-l aduc…

SIMO
Aici?

PAMPHILUS
Primeşte!

chremes îţi cere – un lucru drept: primeşte!

PAMPHILUS

Înduplecă-te!

SIMO
Bine, fie!
(*Pamphilus pleacă după Crito.*)
Vreau tot ce vrea, doar să nu aflu că umblă să mă-nşele, Chremes.

CHREMES
Oricât de mare-i vina, pe iată-l mulţumeşte Şi-o mică ispăşire.

SCENA IV
CRITO, *CHREMES*, *SIMO*, *PAMPHILUS*

CRITO
(*către Pamphilus*, *care îl aduce în scenă*)
Ci nu mă tot ruga; aş face-o şi numai pentru că e vorba
De tine, spun cinstit, şi pentru că binele i-l vreau copilei.

CHREMES
Nu-l văd pe Crito, andrianul? Pe el, desigur.

CRITO
Salve, Chremes!

CHREMES
Prin ce minune în Atena?

CRITO
Din întâmplare. El e Simo?

CHREMES
El.

CRITO

Simo!

SIMO
Vrei să stăm de vorbă?
Aşa, Glyceria-i cetăţeană?

CRITO
Tu ştii că nu?

SIMO
Cu-aceste gânduri venit-ai?

CRITO
Care?

SIMO
Mai şi-ntrebi?
Şi crezi că nu-ţi primeşti pedeapsa?
Vrei în prăpastie să-mpingi
Pe nişte tineri fără minte, neştiutori, de neam ales?
Le suceşti capul cu ispite şi stăruinţe?

CRITO
Tu eşti zdravăn?

SIMO
Şi legi printr-o căsătorie iubirile de curtezane?

PAMPHILUS
(*aparte*)
Vai mie! Cade-nvins străinul.

CHREMES
De l-ai cunoaşte, n-ai vorbi
Cum, vai, te-aud; e om de treabă.

SIMO
El – om de treabă? Când găseşte

De cuviinţă-acum să vină, în ziua şi la ceasul nunţii.
Şi niciodată mai nainte...?
Şi vrei să-i dau crezare, Chremes?

PAMPHILUS
(*aparte*)
De nu m-aş teme că mi-e tată, i-aş da răspunsul meritat

SIMO
Înşelător!

CRITO
Ce?

CHREMES
Nu lua seama, te rog; aşa i-e felul, Crito

CRITO
Să fie oricum vrea. Dar dacă îmi mai vorbeşte cum îi place, îi spun şi eu ce n-o să-i placă.
(*Adresându-se lui Simo.*)
De ce mă vâr în treaba asta? Au nu ştii să-ţi înduri necazul?
Ci judecă dacă-i minciună sau adevăr cuvântul meu.
Un cetăţean de prin Atena zvârlit de mare-a fost în Andros.
Cu fata despre care-i vorba. Sărac lipit, s-a aciuat în casa tatălui Chrysidei.

SIMO
Începe cu poveşti!
CHREMES
Hai, gata!

CRITO
Deci nu sunt ascultat?

CHREMES
Urmează.

CRITO
Cel care l-a primit era Un neam de-al meu.
Şi chiar din gura-i aflat-am că-i atenian.
S-a stins de mult.

CHREMES
Ce nume?

CRITO
Nume vrei, dintr-odată?

PAMPHILUS
Phania…

CRITO
Cum?
Să mor, pe Herele! cred că
Phania i s-o fi spuşi.
Dar bine ştiu
C-a fost de felul lui din Rhamnus2.

CHREMES
Pe Jupiter!

CRITO
Ci astea-s lucruri
De toţi, în Andros, cunoscute.
În tot acest pasaj, repartiţia replicilor este nesigură.
Cetate în Atica, în care se aflau templul şi statuia zeiţei răzbunării divine Neniesis

CHREMES
(*aparte*)
O, fie cine cred!
(*Tare.*)

Şi omul
Spunea c-a lui era copila?

CPITO
Nu.

CHREMES
Dar a cui?

CRITO
A unui frate.

CHREMES
A mea!

CRITO Zici tu?

SIMO
Ce-nseamnă asta?

PAMPHILUS
(*aparte*)
Ciuleşte-urechile, Pamphilus!

SIMO
Cum, crezi?…

CHREMES
El, Phania, mi-a fost frate.

SEVIO
L-am cunoscut, aşa-i.

CHREMES
Fugea
De-aici, când a început războiul, spre Asia, să mă-ntâlnească;
Nu s-a ndurat să-mi lase fata; şi-abia acum, de-atunci,

aud
Ce s-a întâmplat.

PAMPHILUS
Îmi pierd măsura, atât mi-i pieptul plin de spaimă.
De bucurie şi speranţă că fericirea mi-i aproape.

SIMO
Mă bucur mult, din multe pricini, că ţi-ai găsit copila

PAMPHILUS
Cred!

CHREMES
Dar mai rămâne-o pietricică, şi ea mă roade

PAMPHILUS
Şi de sine
S-ar îndoi… Nesuferitul!
Caţi nod în papură?

CRITO
Vorbeşte

CHREMES
La nume – nu se potriveşte.

CRITO
Pe-atunci avea un altul.

CHREMES
Care?
Ţi-l aminteşti?

CRITO
Aş vrea.

PAMPHILUS

(*aparte*)
Îngădui ca slaba-i ţinere de minte
Să-mi risipească fericirea, când leacul e-n puterea mea?
(*Tare.*)
Pasibula-i zicea pe vremuri.

CHREMES
Acesta-i numele

CRITO
acesta

PAMPHILUS
Îl ştiu din gura ei

SIMO
O, Chrêmes, cred că tu crezi c-avem temei
De bucurie!

CHREMES
Cred că zeii ne ocrotesc.

PAMPHILUS
Rămâne, tată…

SIMO
De-o vreme faptele mă-ndeamnă la-ngăduinţă.
Tată bun!

PAMPHILUS
Îngădui, Chrêmes, măritişul copilei tale?
Pe deplin;

CHREMES
Doar dacă tatăl tău…

PAMPHILUS

Să spună.

SIMO
Şi eu.

CHREMES
Ca zestre – i dărui zece
Talanţi.

PAMPHILUS
Primesc cu drag.

CHREMES
M-aş duce s-o-mbrăţişez.
(*Către Crito.*)
Te iau cu mine.
Gândesc că nu prea mă cunoaşte.

SIMO
De ce nu vine ea la noi?

PAMPHILUS
Mai bine-ar fi; s-o cheme Davos.

SIMO
A, el nu poate!

PAMPHILUS
Pentru ce?

SIMO
E prins cu o treabă însemnată, mai dinainte.

PAMPHILUS
Ce?

SIMO
Stă-n lanţuri.

PAMPHILUS
Vai, nu e bine!
simo
Poruncit-am să-l lege bine

PAMPHILUS
Iartă-l!

SIMO
Fie.

PAMPHILUS
Dezleagă-l.

SIMO
Plec să dau poruncă.

PAMPHILUS
O, sfântă, fericită zi

SCENA V
CHARINUS, PAMPHILUS

CHARINUS
(*aparte*)
Să văd ce-a mai făcut Pamphilus. Ci iată-l.

PAMPHILUS
(*aparte*)
Creadă orişicine
Că nu pot crede adevărul, dar voi să fie-adevărat:
Acum mi-e limpede şi mie că viaţă veşnică au zeii
Pentru că o duc în desfătare – cum eu mă simt nemuritor
Dacă nici umbră de mâhnire nu-mi mohorăşte bucuria.
Dar cine vreau să-mi iasă-n cale ca să-i dau vestea cel

dintâi?

CHARINUS
(*idem*)
E fericit!

PAMPHILUS
Îl văd pe Davos. Din toată inima-l doream;
El singur dintre toţi, desigur, se bucură de bucuria-mi.

SCENA VI
DA VOS, PAMPHILUS, CHARINUS

DAVOS
(*crezându-se singur*)
Pe unde poate fi Pamphilus?

PAMPHILUS
Hei, Davos!

DAVOS
Cine-i?

PAMPHILUS
Eu.

DAVOS
Pamphilus!

PAMPHILUS
Nu ştii ce s-a întâmplat cu mine.

DAVOS
Nu; ştiu ce s-a întâmplat cu mine.

PAMPHILUS
Şi eu ştiu asta.

DAVOS
Poate-i rodul ştiutei legi că tu-nţelegi
Mai mult necazul ce m-apasă decât eu binele ce-ţi vine.

PAMPHILUS
Glyceria şi-a găsit părinţii

DAVOS
O, de minune!

CHARINUS
(*aparte*)
Cum, ce-a spus?
PAMPHILUS
Tătâne-său ni-i bun prieten

DAVOS
Şi cine-i?

PAMPHILUS
Chrêmes.

DAVOS
Baliverne!

PAMPHILUS
Şi nicio piedică nu pune căsătoriei.

CHARINUS
(*idem*)
Nu visează
Ce, la trezie, a vrut?

PAMPHILUS
Pe urmă, copilul, Davos…

DAVOS
Hai, ajunge!
(*Aparte*.)
E ocrotit de zeii veşnici!

CHARINUS
(*idem*)
Dacă nu minte, sunt scăpat.
Merg să vorbesc cu el.

PAMPHILUS
Ah, cine-i? Charinus, îmi soseşti la vreme.

CHARINUS
Te fericesc!

PAMPHILUS
Tu ştii?

CHARINUS
Da, totul. Să nu mă uiţi, în fericirea-ţi.
L-ai câştigat deplin pe Chremes, şi-acuma face tot ce vrei.[15]

PAMPHILUS
Da, bănuiesc; dar aştepta-vom cam multişor până să vină.
Urmează-mă; – l găsim în preajma Glyceriei.
(*Către Davos*.)
Să vii de-acasă
Cu oameni, ca să ne-o aducă. Dar ce faci? Ce aştepţi?
DAVOS
Mă duc.
(*Către spectatori*.)
Nu-i aşteptaţi să se întoarcă; logodnelese-ncheie-n casă.
Precum în casă toate cele se răfuiesc.

15 Se înţelege că bătrânul Chremes trebuie să reintre în scenă.

CHOREGUL
Aplaudaţi!

UN ALT DEZNODĂMÂNT[16]
PAMPHILUS, CHREMES, CHARINUS, DAVOS

PAMPHILUS
(*către Chrêmes*)
Te aşteptam; să-ţi spun o vorbă în pricina de care-ţi pasă.
M-am străduit – să nu poţi zice că ţi-am uitat cealaltă fată.
Eu cred că i-am găsit un mire de tine vrednic şi de ea.

CHARINUS
Mor, Davos! Se aruncă sorţii iubirii şi ai vieţii mele.

CHREMES
Nu-mi spui defel o noutate, dacă-l voiam pe el, Pamphilus.

CHARINUS
Ah, Davos, mor…[17]

DAVOS
Aşteaptă.

CHARINUS
Pier!

CHREMES
Află de ce nu l-am vrut:

16 începutul acestui deznodământ s-ar putea plasa, deşi cu oarecare greutate, numai după ultima replică a lui Charinus (notată, în pagina anterioară cu 2).
17 Lacună în original.

Nu pentru că nu mi-l dorisem temeinic aliat…

CHARINUS
Ce?

DAVOS
Taci!

CHREMES
Ci pentru că prietenia, lăsată nouă de părinţi
Sporită-am vrut, la rândul nostru, copiilor să le-o lăsăm.
Azi îmi îngăduie norocul pe amândouă să le bucur.
Şi, deci, i-o dărui.

PAMPHILUS
Bună treabă.

DAVOS
(*către Charinus*)
Hai, caută să-i mulţumeşti.

CHARINUS
Salut, o, Chremes, cel mai… [18]Dintre prieteni.
Ce zic? Nu mai puţin mă bucur
Că tot ce vreau din parte-ţi… [19]am găsit.
Ştiut fiind… [20]cum te-ai uitat la mine.

CHREMES
Dacă ţi-ai da silinţa, Charinus, ai putea
Şi din atât să judeci ce simţăminte-ţi port.

PAMPHILUS
E firea lui; socoate cum s-a purtat cu mine.

---

18 Lacune în original.
19 Lacune în original.
20 Lacune în original.

CHARINUS
Ştiu ce om eşti, cu toate că nu ţi-am stat în preajmă.

PAMPHILUS
Aşa e.

CHREMES
De nevastă ţi-o dau pe fiica mea.
Philumena, şi-ţi dărui şasei[21] talanţi ca zestre.

21 Autorul deznodământului micşorează generozitatea lui Chremes: zestrea Glyceriei este de zece talanţi.